

ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД УКООПСПІЛКИ
«ПОЛТАВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЕКОНОМІКИ І ТОРГІВЛІ»

Клименко Віта Іванівна

УДК 336.732 (477)

**ФОРМУВАННЯ КРЕДИТНО-КООПЕРАТИВНОГО СЕКТОРА
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ**

Спеціальність 08.00.03 – економіка та управління
національним господарством

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Полтава – 2016

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі».

Науковий керівник – доктор економічних наук, професор
Гончаренко Владислав Васильович,
Вищий навчальний заклад Укоопспілки
«Полтавський університет економіки і торгівлі»,
професор кафедри міжнародної економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор, академік НААН
Малік Микола Йосипович,
Національний науковий центр «Інститут аграрної
економіки» НААН України, завідувач відділу
розвитку підприємництва і кооперації;

кандидат економічних наук, доцент
Крамченко Ростислав Анатолійович,
Львівська комерційна академія, доцент кафедри
фінансів, кредиту та страхування.

Захист відбудеться «31» травня 2016 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 44.877.01 у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Вищого навчального закладу Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» за адресою: 36014, м. Полтава, вул. Ковалю, 3.

Автореферат розісланий «___» квітня 2016 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. Ю. Вергал

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Досвід багатьох країн свідчить, що успішний розвиток національної економіки суттєво залежить від ефективності роботи механізмів акумулювання тимчасово вільних коштів та спрямування їх на розширене відтворення. Одним із таких механізмів, як показує світова практика, є кредитні кооперативи – унікальні за своєю соціально-економічною природою фінансово-кредитні установи, що діють на основі специфічних принципів організації фінансової взаємодопомоги населення. Кредитно-кооперативний сектор є важливою складовою економік багатьох країн світу. Членами і активними учасниками кредитних кооперативів, спілок та кооперативних банків у США є 47,6 % економічно активного населення, в Канаді – 43,2 %, в Австралії – 29,9 %, в Ірландії – 74,7 %. Понад 57 тис. кооперативних фінансово-кредитних установ у 105 країнах світу надають послуги понад 217 млн людей і мають активи, що перевищують 1,5 трлн дол. США. За понад сторічну історію свого розвитку кооперативні фінансово-кредитні установи у багатьох країнах світу створили потужні багаторівневі фінансово-кредитні системи з розвинутою сервісною інфраструктурою, сформувавши таким чином потужний кредитно-кооперативний сектор національних економік. Цей процес у різних країнах мав не тільки особливості, а й певні закономірності. Будучи унікальною альтернативою комерційним банкам та приватним небанківським фінансовим установам, кредитні кооперативи, спілки та кооперативні банки суттєво впливали на формування конкурентного середовища на ринку фінансових послуг, що, у свою чергу, значно покращувало їх ціну та якість для споживачів. Тому цей тип кооперативних організацій набув надзвичайної популярності серед населення і зайняв вагоме місце в ринковій економіці.

Дослідженням теоретичних та практичних аспектів діяльності кредитних кооперативів, а також питанням формування кредитно-кооперативного сектора економіки зарубіжних країнах присвячені роботи А. Анциферова, С. Бородаєвського, М. Лурьє, Г. Мюнкнера, С. Прокоповича, Ф. В. Райффайзена, М. Туган-Барановського, М. Хейсіна, А. Чаянова, Г. Шульце-Деліча та ін. Серед сучасних українських дослідників цієї проблематики варто відзначити праці О. Гаркуші, В. Гончаренка, Р. Крамченка, О. Луцишина, М. Маліка, А. Пантелеймоненка, А. Пожара. Дослідження різноманітних аспектів функціонування споживчої, сільськогосподарської, житлової кооперації, що разом із кредитною формують кооперативний сектор національної економіки, здійснювали М. Аліман, С. Алхасов, С. Бабенко, Т. Білоброва, В. Геєць, С. Гелей, Я. Гончарук, В. Зіновчук, О. Литвин, Л. Молдаван, О. Нестуля, С. Ніколенко, М. Рогоза, І. Рижик, Н. Педченко, В. Семчик, Г. Скляр та ін.

Разом з тим, процес формування кредитно-кооперативного сектора в економіці України в сучасних умовах залишились малодослідженими вітчизняною економічною наукою. Навіть за наявності ґрунтовних наукових робіт, у яких розглядаються окремі питання розвитку кредитних спілок у

національній економіці, існує низка проблем, що потребують поглибленого дослідження і пошуку шляхів вирішення. Насамперед, це стосується розробки нових наукових підходів до формування ефективної національної системи кредитної кооперації та вдосконалення механізмів державного регулювання кредитно-кооперативного сектора економіки, що і визначило актуальність теми дисертаційної роботи, її мету, завдання та структуру.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану наукових досліджень ВНЗ Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» кафедри міжнародної економіки за темою «Україна у міжнародному кооперативному русі: проблеми теорії і практики» (державний реєстраційний номер 0112U001080), в якій автором обґрунтовано пропозиції щодо розвитку кредитно-кооперативного сектора економіки України.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертації є розробка теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Досягнення цієї мети обумовило визначення і вирішення таких завдань:

- дослідити сутність та особливості понятійно-категоріального апарату кооперативних відносин;
- розкрити специфіку соціально-економічної природи кооперативних форм господарювання;
- виявити особливості будови та функціонування різних моделей кредитно-кооперативного сектора економіки окремих країн;
- визначити особливості процесу розбудови кредитно-кооперативного сектора економіки України;
- виявити тенденції розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки;
- з'ясувати фактичний стан національної системи кредитної кооперації та умови її подальшого розвитку;
- виявити основні проблеми формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки;
- з'ясувати доцільність та можливості використання зарубіжного досвіду в процесі формування ефективного кредитно-кооперативного сектора національної економіки;
- визначити напрями вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки;
- розробити нову концептуальну модель організаційної побудови кредитно-кооперативного сектора економіки України.

Об'єктом дослідження є процес становлення та розвитку національної системи кредитної кооперації в Україні.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки.

Методи дослідження. Теоретико-методологічною базою дослідження є загальнонаукові та спеціальні методи пізнання. Для досягнення мети і

виконання завдань були використані наступні методи: абстрактно-логічний, індукції та дедукції – для обґрунтування сутності теоретичних понять, які використовуються у науковому аналізі та описують процеси, що відбуваються в кредитно-кооперативному секторі національної економіки; порівняння, аналогії, узагальнення – для визначення можливостей використання в Україні зарубіжної практики державного регулювання кредитної кооперації; історичний – для вивчення особливостей функціонування кредитно-кооперативного сектора на різних етапах його розвитку; графічний – для відображення тенденцій розвитку національного кредитно-кооперативного сектора економіки; метод кореляційно-регресійного аналізу – для виявлення залежності доходу кредитних спілок від чинників, що його визначають.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі та нормативні акти з питань регулювання кредитно-кооперативної діяльності в Україні, офіційні аналітико-статистичні матеріали міжнародних організацій, Національної асоціації кредитних спілок України, Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, результати досліджень вітчизняних та зарубіжних науковців з проблем розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки, джерела мережі Інтернет та результати власних досліджень автора.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у розробці теоретичних положень та методичних підходів до формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Основні положення дисертації, що визначають її наукову новизну та виносяться на захист, полягають в наступному:

вперше:

запропоновано модель саморегульованої організації для кредитних спілок на основі паритетної участі в її органах управління представників Національної асоціації кредитних спілок України та Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, реалізація якої дозволить консолідувати існуючі системи кредитних спілок та запровадити поширений у міжнародній практиці непрямий нагляд за їх діяльністю, зробивши його більш ефективним при мінімальних бюджетних затратах;

удосконалено:

концептуальний підхід до побудови ефективного кредитно-кооперативного сектора національної економіки, який на відміну від існуючих, передбачає створення поряд з діючою системою кредитних спілок нового типу кооперативних фінансово-кредитних установ – кооперативних банків та формування необхідної для успішного розвитку цього сектора інфраструктури, що дозволить сформуванню прозору, ефективну та безпечну для членів національну систему кредитної кооперації нового типу;

термінологічний апарат наукового дослідження кооперативного сектора економіки, що, на відміну від існуючих, уточнює сутнісне трактування близьких за своєю соціально-економічною природою понять «кооператив»,

«кредитно-кооперативний сектор» на основі кооперативних принципів (неприбуткової діяльності, демократичності, самозабезпеченості, у тому числі специфічною сервісною інфраструктурою, системної однорідності), що дозволило сформувавши єдиний науковий підхід до їх визначення та окреслити особливі підходи до державного регулювання кредитно-кооперативного сектора економіки України;

підхід до законодавчого регулювання відносин кооперативної власності, що полягає у обґрунтуванні доцільності включення до українського законодавства поняття «кооперативна власність», і, на відміну від існуючих, передбачає виокремлення, поряд з державною, комунальною та приватною, кооперативної власності (як окремої форми), що сприятиме кращому відображенню унікальності соціально-економічної природи кооперативів, яка суттєво відрізняється від природи державних і приватних форм господарювання;

критерії розмежування класичних кооперативів (що дотримуються визнаних на міжнародному рівні соціальних та економіко-правових принципів кооперативної діяльності) і псевдокооперативів, які вирізняються чіткістю ідентифікації і, на відміну від існуючих підходів, дозволяють обґрунтувати необхідність розробки заходів з протидії виникненню псевдокооперативів і дискредитації ними кооперативної ідеї самодопомоги населення;

набули подальшого розвитку:

обґрунтування напрямів реформування державної політики регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки, зокрема, в аспекті науково-практичної помилковості виключення кредитних спілок з переліку неприбуткових організацій у Податковому кодексі України, а також нагальної необхідності створення сприятливих умов для відродження в Україні сільської моделі кредитної кооперації для обслуговування потреб сільських жителів, важливості та можливих механізмів очищення кредитно-кооперативного сектора національної економіки від псевдокредитних спілок, що сприятиме розвитку цього сектора економіки;

методичний підхід до прогнозування розвитку кредитних спілок, який, на відміну від інших, ґрунтується на комплексному поєднанні методу аналітичного вирівнювання динамічних рядів, кореляційно-регресійного аналізу та екстраполяції, що дозволило описати оптимістичний та песимістичний сценарії розвитку кредитно-кооперативного сектора.

Практичне значення одержаних результатів полягає у розробці організаційно-економічних та методичних рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності системи кредитної кооперації, що можуть бути використані у процесі наукового обґрунтування національної та регіональних концепцій розвитку кредитно-кооперативного сектора України.

Основні положення дисертації, висновки та пропозиції використовуються при розробці комплексу заходів щодо вдосконалення державного регулювання діяльності кредитних спілок та впровадження моделі саморегулювальної організації кредитних спілок Національною асоціацією

кредитних спілок України (довідка про впровадження № 609/15 від 03.12.2015 р.). Матеріали щодо використання критеріїв класифікації кредитних спілок, методів ідентифікації псевдоспілок Асоціацією кредитних спілок Полтавської області «Полтавська кооперативна ліга» (довідка про впровадження № 16-16/199/1 від 18.03.2015 р.). Пропозиції щодо впровадження розроблених критеріїв очищення кредитно-кооперативного сектора від псевдоспілок та рекомендацій з об'єднання кредитних спілок у межах області з метою взаємодопомоги Кредитною спілкою «Каса взаємодопомоги» (довідка про впровадження № 193/01-13 від 10.12.2014 р.).

Науково-методичні розробки використовуються при викладанні навчальних дисциплін «Міжнародний кооперативний рух», «Кредитні спілки і кооперативні банки» та «Кредитна кооперація» у Вищому навчальному закладі Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі» (довідка про впровадження № 05-30/336 від 08.12.2015 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійно виконаним завершеним науковим дослідженням. Теоретичні розробки, практичні рекомендації, а також висновки та пропозиції за результатами дослідження отримані автором самостійно. У наукових працях, опублікованих у співавторстві, в роботі використано тільки ті ідеї та положення, які є особистим результатом здобувача.

Апробація результатів дослідження. Основні положення і результати дисертаційної роботи доповідались на 9-ти міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародний кооперативний рух: історичний досвід і сучасна практика» (м. Полтава, 2010 р.); Міжнародній науково-практичній конференції професорсько-викладацького складу і аспірантів «Наука и кооперация: проблемы и пути развития» (м. Белгород, Росія, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку» (м. Полтава, 2012 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Кооперация: история и современность» (м. Новосибірськ, Росія, 2011 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Процессы модернизации в экономике и управлении: методы, модели, инструменты» (м. Новосибірськ, Росія, 2012 р.); Міжнародній четвертій науково-практичній Інтернет-конференції «Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси» (м. Донецьк, 2013 р.); X Науково-практичній конференції молодих вчених «Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин» (м. Харків, 2015 р.); I Міжнародній науково-практичній конференції «Фінансово-кредитна система: вектор розвитку для України» (м. Ужгород, 2015 р.); III Міжнародної науково-практичної конференції «Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст.» (м. Київ, 2015 р.).

Публікації. Основні результати дисертаційної роботи опубліковано у 15-ти наукових працях загальним обсягом 4,82 друк. арк., з яких автору належать 4,19 друк. арк., з них – 6-ти статтях у фахових наукових виданнях України, із них 1 – видання у вітчизняному науковому фаховому періодичному виданні,

яке включене до міжнародних каталогів наукових видань і наукометричних баз, 9 праць – у збірниках за матеріалами конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел і додатків. Обсяг основного тексту становить 164 сторінки, містить 11 таблиць, 30 рисунків, з яких 3 таблиці та ілюстрації повністю займають площу сторінки; 7 додатків на 12-ти сторінках. Список використаних джерел налічує 179 найменувань і розміщується на 24 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методи дослідження, відображено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача, надано інформацію про апробацію та публікації, структуру роботи.

У першому розділі **«Теоретичні основи розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки»** досліджено понятійно-категоріальний апарат кредитно-кооперативних відносин; виявлено специфіку соціально-економічної природи сучасної кредитної кооперації; встановлено особливості функціонування моделей кредитно-кооперативного сектора економіки розвинутих країн.

У результаті дослідження вітчизняної та зарубіжної економічної літератури, виявлено відсутність єдиного наукового підходу до визначення понять «кооператив» та «кредитно-кооперативний сектор економіки». У зв'язку з цим, запропоновано авторське формулювання цих понять: «кооператив» – добровільне, демократичне об'єднання людей з метою самозабезпечення необхідними товарами чи послугами на неприбуткових засадах. Дане визначення відрізняється від існуючих тим, що акцентує увагу на неприбутковому характері об'єднання людей з метою самозабезпечення необхідними товарами чи послугами, та дозволяє чітко ідентифікувати особливості кооперативу як форми господарювання та вирізнити його серед інших організаційно-правових форм; Поняття «кредитно-кооперативний сектор національної економіки» запропоновано визначати як частину кооперативного сектора економіки, яка представлена кредитними кооперативами та створеною ними сервісною інфраструктурою, що існують не для отримання прибутку, а для найкращого забезпечення своїх членів необхідними фінансовими послугами на неприбуткових засадах, тому потребують запровадження особливих підходів щодо державного регулювання та підтримки.

Встановлено, що в Україні створення й діяльність кооперативів регулюються низкою законодавчих і нормативно-правових актів. Проте в українському законодавстві відсутнє поняття «кооперативна власність», а передбачено лише існування державної, комунальної та приватної. Однак власність в кооперативах не можна віднести до приватної, оскільки кошти, внесені членами до кооперативу, є спільними, мета діяльності – спільна,

управління та використання коштів відбувається на основі спільних рішень членів кооперативу або уповноважених ними осіб. Також, зрозуміло, що кооперативну власність не можна розглядати як державну чи комунальну, тому що, вона використовується не стільки для суспільних потреб, скільки для досягнення групових інтересів членів кооперативу. У зв'язку з цим, доцільно впровадити в законодавство України окреме поняття «кооперативна власність». Дана пропозиція підтверджується унікальністю соціально-економічної природи кооперативів, яка суттєво відрізняється як від державних, так і від приватних форм господарювання, а отже, є окремою організаційно-правовою формою, що базується на унікальних відносинах колективної власності.

У ході дослідження особливостей функціонування моделей кредитно-кооперативного сектора економіки розвинутих країн було встановлено, що для вдосконалення організаційної побудови національної системи кредитної кооперації України, доцільно врахувати практику функціонування систем німецької сільської кредитної кооперації Ф. В. Райффайзена; міської моделі народних (кооперативних) банків Г. Шульце-Деліча, а також національної системи кредитних спілок США. Використання названих моделей, дозволило обґрунтувати доцільність організаційних змін в структурі кредитної кооперації України та розробити механізми ефективного вирішення проблеми нагляду за діяльністю кредитних спілок шляхом створення на базі Національної асоціації кредитних спілок України та Всеукраїнської асоціації кредитних спілок єдиної саморегульованої організації кредитних спілок.

У другому розділі **«Особливості розвитку кредитно-кооперативного сектора економіки України»** визначено особливості розбудови кредитно-кооперативного сектора економіки України в сучасних умовах; розкрито тенденції розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки; досліджено фактичний рівень сформованості національної системи кредитної кооперації та умови її подальшого розвитку; виявлено проблеми розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки, які виникли внаслідок недосконалості державного регулювання.

Встановлено, що початок процесу формування кредитно-кооперативного сектора в Україні розпочався в 1993 році в умовах, коли переважна більшість населення України не знала про особливості соціально-економічної природи кооперативних форм господарювання. Існуючі недоліки українського законодавства, недостатнє розуміння соціально-економічної природи кредитних спілок з боку населення і представників влади, прорахунки у політиці регулювання та нагляду з боку держави, призвели до того, що поряд з класичними кредитними спілками (які базуються на кооперативній ідеї фінансової допомоги та дотримуються кооперативних принципів) почали виникати організації, які не мали нічого спільного з ідеєю кредитної кооперації і міжнародними кооперативними принципами. Це були так звані «псевдокредитні спілки». Найбільш поширеними ознаками сучасних псевдо-спілок є: 1) всеукраїнський статус, який вони набувають шляхом створення у регіонах розгалуженої територіальної мережі філій та відділень;

2) непрозорість діяльності (вони не проводять щорічні загальні збори, не надають річні звіти тощо); 3) формальний підхід до членства, приховування інформації щодо прав членів як співвласників кредитної спілки.

Проведений статистичний та кореляційно-регресійний аналіз основних показників кредитних спілок дозволив виявити негативні тенденції в діяльності кредитних спілок та встановити тривалу негативну динаміку кількості кредитних спілок, їх членства, загальних активів, депозитного та кредитного портфелів при відносній стабільності показників обсягу капіталу (рис. 1).

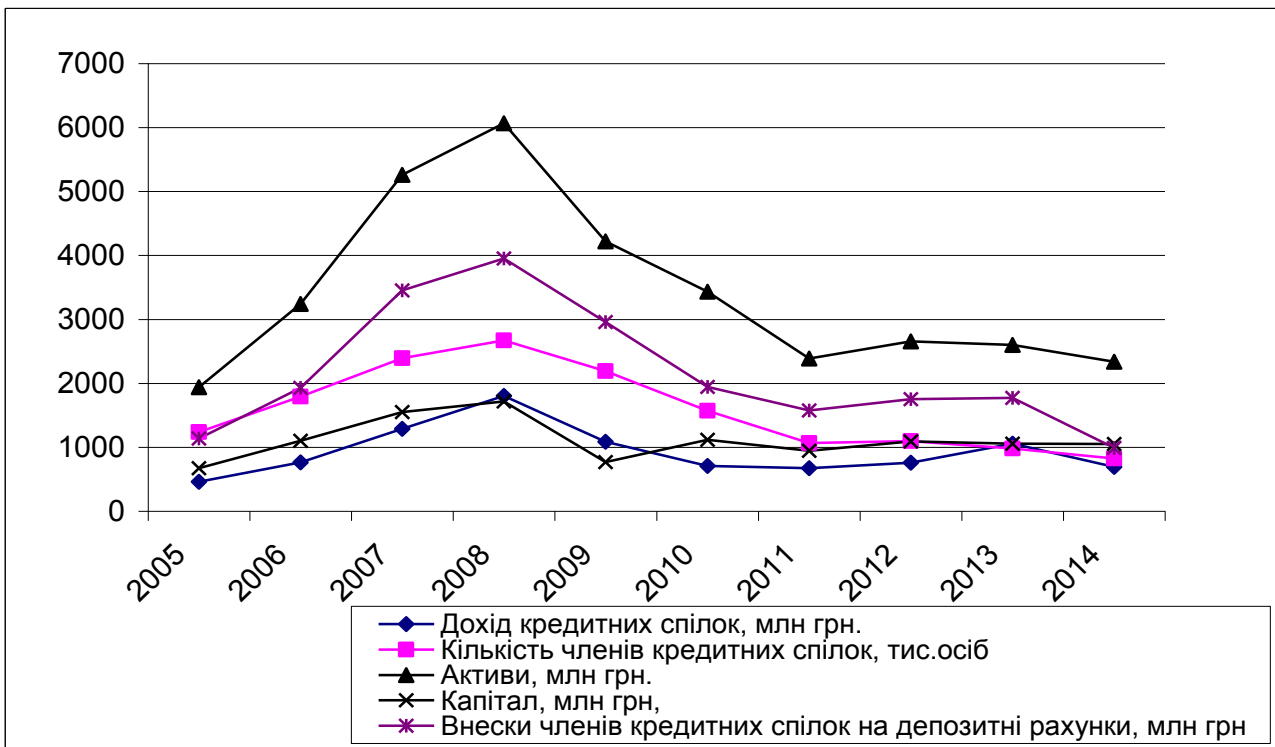

Рис. 1. Динаміка основних показників кредитних спілок України (за матеріалами річних звітів Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг)

Застосування методу вирівнювання динамічних рядів за показниками, кореляційно-регресійного аналізу та методу екстраполяції дозволило побудувати прогноз основних показників кредитних спілок на 2016–2019 рр. (табл. 1).

Розраховані прогнозні показники свідчать, що накопичений у минулі роки потенціал кредитних спілок поступово вичерпується і без проведення невідкладних радикальних змін у цьому секторі (навіть при оптимістичному сценарії) буде продовжуватись уповільнення темпів розвитку і падіння основних показників діяльності кредитних спілок з переходом до тривалої стагнації. При песимістичному сценарії у середньостроковій перспективі кредитні спілки можуть практично припинити своє існування.

Таблиця 1

Прогноз основних показників сектора кредитних спілок на 2016–2019 рр.

Показники	Вид залежності	Фактично за період 2005–2015 рр. у середньому на рік	2016 р.	2017 р.	2018 р.	2019 р.
Дохід кредитних спілок, млн грн	$y = -13,582x + 1001,9$	927,22	838,9	825,3	811,8	798,2
Кількість членів кредитних спілок, тис. осіб	$y = -129,23x + 2291,7$	1580,98	740,9	611,7	482,5	353,3
Активи, млн грн	$y = -155,96x + 4171,4$	3413,62	2399,9	2243,9	2088	1932
Капітал, млн грн	$y = -7,1067x + 1144,4$	1105,34	1059,1	1052,0	1044,9	1037,8
Внески членів кредитних спілок на депозитні рахунки, млн грн	$Y = -115,49x + 2781$	2145,82	1395,1	1279,6	1164,1	1048,7

У ході дослідження встановлено, що в Україні не вдалось сформувати повноцінну ефективну національну систему кредитної кооперації. Дві найбільші всеукраїнські асоціації – Національна асоціація кредитних спілок України та Всеукраїнська асоціація кредитних спілок – не співпрацюють належним чином між собою, не створили систему взаємного обміну інформацією, спільних стандартів та моніторингу. Як наслідок, ці два найбільші національні об'єднання не спрямовують свою діяльність на консолідацію руху кредитних спілок, здійснення належного моніторингу діяльності своїх членів, що негативно впливає на розвиток кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Слід зазначити, що здійснення контролю за діяльністю кредитних спілок згідно законодавства не входить до компетенції зазначених асоціацій. Вони фактично не мають важелів впливу на кредитні спілки, які є їх членами, хоча й створювалися з метою «становлення потужної національної системи кредитної кооперації, побудованої на загально визначених міжнародних кооперативних принципах». Як свідчить зарубіжний досвід, одним з головних чинників надійності та стабільності розвитку національного сектора кредитної кооперації є формування цілісної кооперативної системи та запровадження в її межах унікального механізму внутрішнього самоконтролю та аудиту. У зв'язку з цим, в Україні доцільно запозичити досвід інших країн та спільними зусиллями Національної асоціації кредитних спілок України та Всеукраїнської асоціації кредитних спілок за підтримки Нацкомфінпослуг створити саморегульовану організацію кредитних спілок.

Встановлено, що внаслідок недосконалості державного регулювання виникли суттєві організаційно-управлінські проблеми розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки. До основних з них відносяться: 1) відсутність механізму гарантування вкладів членів кредитних спілок; 2) відсутність консолідації кредитно-кооперативної системи; 3) незадовільний стан корпоративного управління в кредитних спілках; 4) недостатність захисту прав членів кредитних спілок; 5) недостатньо ефективний механізм державного регулювання кредитно-кооперативної системи; 6) недосконалість системи пруденційного нагляду на ринку кредитних установ. Усунення вказаних проблем дозволить покращити функції організації та управління кредитно-кооперативною системою, а також визначити умови удосконалення функції державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки.

У третьому розділі «**Удосконалення кредитно-кооперативного сектора національної економіки**» визначені можливості використання зарубіжного досвіду в процесі формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки; визначено умови вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки; розроблено нову концептуальну модель кредитно-кооперативного сектора національної економіки України.

Обґрунтовано, що сучасна система регулювання ринку фінансових послуг має базуватися на принципах, що передбачають: захист прав та інтересів учасників з боку держави, прозорість та доступність інформаційної бази, необхідної для прийняття рішень, підтримку добросовісної конкуренції, існування державного органу регулювання з чітко визначеними функціями і повноваженнями, підтримку інновацій у даній галузі. Ефективність державного регулювання ринку фінансових послуг України може бути досягнута лише за умови дотримання зазначених принципів.

Проведений аналіз показав, що проблеми формування ефективного кредитно-кооперативного сектора національної економіки не є унікальними та властивими лише Україні. З подібними викликами в минулому стикалися й інші країни. Їм вдалось розробити дієві інструменти вирішення цих проблем. Дослідження цих інструментів і механізмів дозволило розробити нову концептуальну модель побудови кредитно-кооперативного сектора національної економіки, що включає найважливіші для його успішного функціонування елементи (рис. 2).

Запропонована модель передбачає чітке розмежування в кредитно-кооперативному секторі двох складових частин – фінансової та нефінансової. Фінансова частина кредитно-кооперативного сектора має включати поряд з такими існуючими сьогодні елементами, як об'єднана кредитна спілка Національної асоціації кредитних спілок України, об'єднана кредитна спілка Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, й нові елементи організаційної структури кредитної кооперації – стабілізаційний фонд, фонд гарантування вкладів, спілку взаємного страхування, Центральний кооперативний банк, регіональні кооперативні банки.

Нефінансова частина кредитно-кооперативного сектора поряд з існуючими сьогодні Національною асоціацією кредитних спілок України, Всеукраїнською асоціацією кредитних спілок, обласними асоціаціями кредитних спілок має включати й такі нові елементи, як саморегульвну організацію з її регіональними відділеннями та бюро кредитних історій.

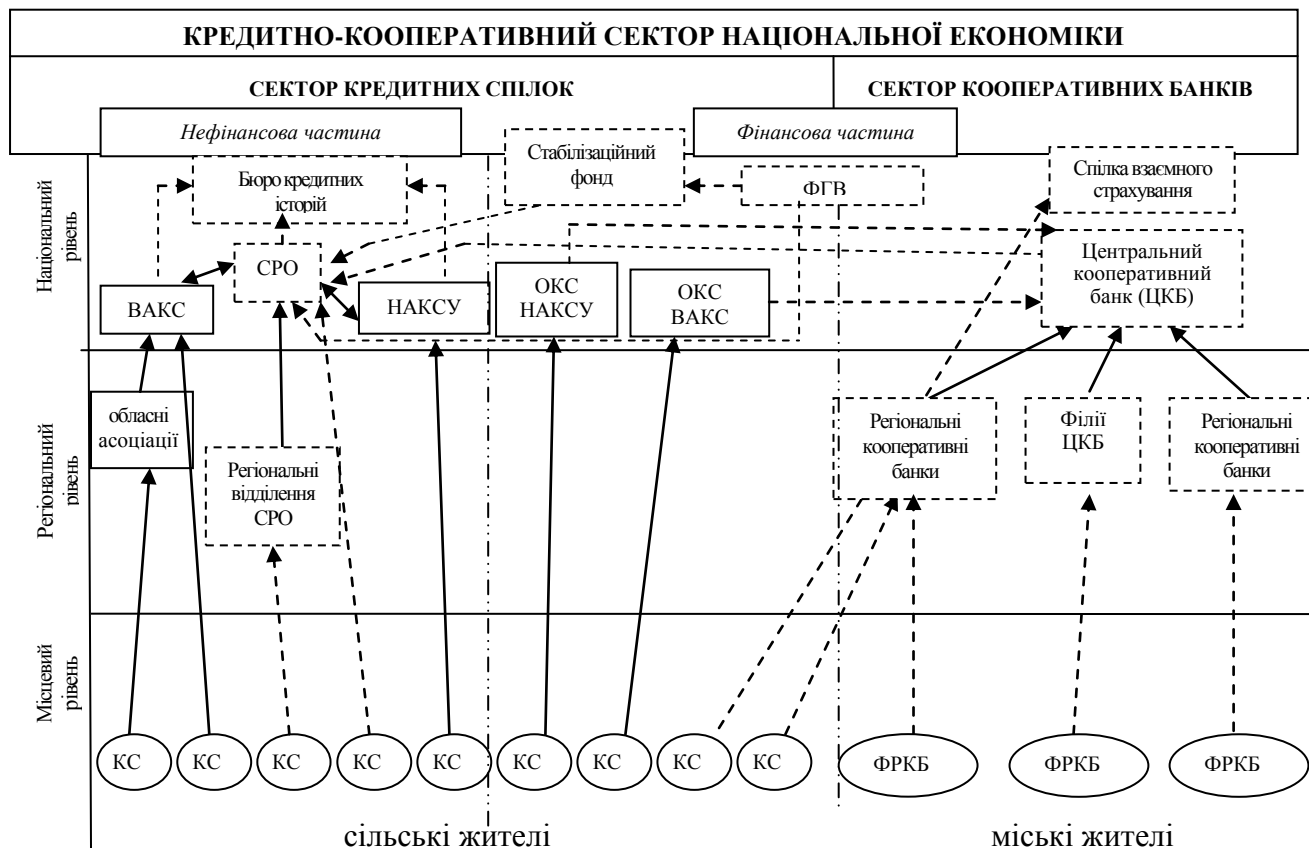

Рис. 2. Нова концептуальна модель кредитно-кооперативного сектора національної економіки

Примітка. ВАСКУ – Всеукраїнська асоціація кредитних спілок; КС – кредитні спілки; НАКСУ – Національна асоціація кредитних спілок України; ОКС – об'єднані кредитні спілки; ОКС НАКСУ – об'єднана кредитна спілка Національної асоціації кредитних спілок України; ОКС ВАСКУ – об'єднана кредитна спілка Всеукраїнської асоціації кредитних спілок; СРО – саморегульвна організація; ФГВ – Фонд гарантування вкладів; ФРКБ – місцеві філії регіональних кооперативних банків;
 — – існуючі зв'язки та об'єкти; ---- пропонувані зв'язки та скорочення.

Кожна із перелічених складових має виконувати відведені їй системні функції. Кооперативні банки, дозволять вирішити проблему підтримки ліквідності та банківського обслуговування кредитних спілок і кооперативного кредитування сільських жителів. Фонд гарантування вкладів розв'яже проблему захисту вкладів членів кредитних спілок та стане важливим елементом формування довіри населення до кредитно-кооперативного сектора, унеможливить втрати внесків членів кредитних спілок. Саморегульвна організація консолідує систему кредитних спілок України, створить механізми системного самоконтролю та самоочищення від

псевдокредитних спілок. Стабілізаційний фонд сприятиме вирішенню проблем фінансової підтримки та стабілізації фінансового стану спілок. Бюро кредитних історій допоможе суттєво знизити кредитні ризики в діяльності кредитних спілок та кооперативних банків. Спілка взаємного страхування – дозволить покривати існуючі ризики, що значно зміцнить кредитно-кооперативний сектор, підвищить рівень фінансової стійкості та конкурентоспроможності на національному ринку фінансових послуг. Такий комплексний підхід забезпечить злагоджене функціонування всіх складових кредитно-кооперативного сектора національної економіки, через поєднання інтересів всіх учасників кредитно-кооперативного руху. В Україні це сприятиме зміцненню кредитно-кооперативного сектора, укріпленню його стабільності й ефективності.

Побудова такої моделі в Україні також дозволить суттєво наблизити структуру і механізми функціонування національної системи кредитної кооперації до умов Європейського Союзу. Лише після цього можна буде вважати процес формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки завершеним.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі проведено дослідження та запропоновано вирішення важливого наукового завдання стосовно розробки теоретичних положень, методичних підходів та практичних рекомендацій щодо формування ефективного кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Результати проведеного дослідження дозволили сформулювати такі висновки:

1. Дослідження сутності та особливостей понятійно-категоріального апарату, що використовується в процесі наукових досліджень «кооперативної» проблематики на основі проведеного аналізу більше 30-ти визначень понять «кооператив», «кооперація», «кооперативний рух», «кооперативний сектор», (авторами яких є вітчизняні та зарубіжні науковці) дозволило виявити певну термінологічну плутанину, пов'язану із широким використанням на пострадянському просторі іншомовного слова «cooperation». Воно використовується для означення як сукупності кооперативів певного виду (споживча, кредитна, сільськогосподарська, житлова кооперація, кооперативний сектор, кооперативний рух), так і будь-яких форм співпраці у широкому розумінні цього слова (міжгосподарська кооперація, міжнародна кооперація, коопераційні зв'язки, вертикальна та горизонтальна кооперація, кооперування). З огляду на це, запропоновані авторські визначення термінів «кооператив», «кредитно-кооперативний сектор національної економіки».

2. Кооперативні форми господарювання мають специфічну соціально-економічну природу, яка полягає в тому, що кооперативи у своїй діяльності в усіх країнах дотримуються визнаних в усьому світі принципів – добровільне і відкрите членство, демократичне управління і контроль, економічна участь членів в діяльності кооперативу, самостійність і незалежність, виховання,

навчання та інформування членів, співробітництво між кооперативами та турбота про громаду. Крім цього, кооперативи мають неприбутковий фінансово-господарський механізм функціонування і не мають на меті отримання прибутку. Також встановлено, що кооперативи створюються для надання послуг своїм членам, які одночасно є їх рівноправними співвласниками і клієнтами (користувачами). Тому «природа коштів», отриманих кооперативом від обслуговування своїх членів-власників, з економічної точки зору більш схожа на цільове фінансування, ніж на прибуток. У зв'язку з цим, в багатьох країнах кооперативи мають статус неприбуткових організацій і підпадають під пільгове оподаткування. Це суттєво відрізняє їх від інших форм господарювання, метою яких є отримання прибутку від надання послуг клієнтам. Таким чином, перелічені кооперативні принципи можуть слугувати чітким критерієм ідентифікації класичних кооперативів, які дотримуються кооперативних принципів у своїй діяльності. Кооперативи існують у різних сферах господарської діяльності. У фінансовій сфері вони представлені переважно у формі кредитних спілок та кооперативних банків.

3. Виявлення особливостей будови та функціонування національних моделей кредитно-кооперативного сектора економіки окремих країн дозволило виявити, що в Україні створені умови для функціонування лише тих кредитних спілок, які за своєю соціально-економічною природою відносяться до міської моделі кредитного кооперативу. Для розвитку такої форми кредитної кооперації як кооперативні банки, які б обслуговували потреби аграрного сектора та сільських жителів, поки що не створено необхідних юридичних, політичних та фінансово-економічних передумов. Досвід формування кредитно-кооперативного сектора економіки Німеччини свідчить, що Україні доцільно 1) запозичити принципи та механізми формування 3-рівневої (місцевий, регіональний, національний) кредитно-кооперативної системи та 2) створити саморегульовану організацію (СРО) із функцією аудиту діяльності своїх членів. Досвід кредитно-кооперативного сектора економіки США свідчить, що Україні доцільно запровадити механізми державної підтримки розвитку кредитних спілок та розширення переліку послуг, що можуть ними надаватись своїм членам.

4. Процес розбудови кредитно-кооперативного сектора економіки в Україні мав певні особливості. Він розпочався в умовах недосконалого вітчизняного кооперативного законодавства, що обумовило значні проблеми та прорахунки у державному регулюванні цього сектора. Крім цього, недостатнє розуміння економічної природи та соціальної місії кооперативів у ринковій економіці з боку законодавців, політичних, громадських діячів, а особливо – широких верств населення, призвело до виникнення та функціонування поряд із справжніми кредитними спілками й псевдо-спілок, які діяли в інтересах обмеженого кола осіб, не дотримуючись у своїй діяльності міжнародних кооперативних принципів. Це, у свою чергу, призвело до втрати вкладниками таких псевдоспілок частини власних заощаджень, що суттєво дискредитувало ідею кредитної кооперації в очах суспільства.

5. Проведений статистичний та кореляційно-регресійний аналіз основних показників діяльності кредитних спілок України дозволив виявити тривалу негативну тенденцію зменшення кількості кредитних спілок, кількості членів, загального обсягу активів, депозитного та кредитного портфелів при відносній стабільності показників обсягу капіталу. Це свідчить про те, що суттєвий потенціал, накопичений у минулі роки, поступово вичерпується. Тому існує нагальна необхідність проведення невідкладних і радикальних змін у цьому секторі. Без цього темпи падіння основних показників діяльності кредитних спілок будуть у кращому випадку уповільнюватись з переходом до тривалої стагнації (за оптимістичним сценарієм), а при песимістичному сценарії – кредитні спілки практично припинять своє існування в середньостроковій перспективі.

6. З'ясування фактичного стану національної системи кредитної кооперації дозволило встановити, що в Україні паралельно існує кілька розрізнених систем кредитних спілок різних рівнів – система Національної асоціації кредитних спілок України, система Всеукраїнської асоціації кредитних спілок, понад 10 обласних асоціацій кредитних спілок. Крім цього, значна частина кредитних спілок не входить до жодної із перелічених систем. Аналіз зарубіжного досвіду засвідчує, що така фрагментарність кредитно-кооперативного сектора національної економіки суттєво стримує його успішний розвиток і даний сектор потребує системної консолідації.

7. Виявлення основних проблем формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки показав, що вони стали результатом тривалої відсутності, а пізніше й недосконалості форм, методів та механізмів державного регулювання. До таких проблем, перш за все, можна віднести: часту зміну керівництва державного регулятора (Нацкомфінпослуг); низький професійний рівень підготовлених регуляторних актів; недостатній контроль з боку регулятора за великими кредитними спілками, що призвело до виникнення псевдокредитних спілок; відсутність ефективних процедур перевірки фінансової звітності спілок та дотримання ними кооперативних принципів; позбавлення кредитних спілок статусу неприбуткових організацій; запровадження оподаткування доходів членів спілок від розміщення коштів на депозитах; передача кредитних спілок під нагляд НБУ; відсутність механізмів гарантування вкладів членів кредитних спілок тощо.

8. З'ясування можливостей та доцільності використання зарубіжного досвіду в процесі формування ефективного кредитно-кооперативного сектора національної економіки дозволило обґрунтувати необхідність та розробити практичні підходи до створення таких важливих системних елементів як товариство взаємного страхування, фонд гарантування вкладів членів кредитних спілок, стабілізаційний фонд для підтримки ліквідності та фінансової санації проблемних спілок. Ці заходи можуть зробити кредитні спілки прозорішими, ефективнішими та безпечнішими. Крім цього, створення поряд з системою кредитних спілок, дворівневої системи кооперативних банків за прикладом країн Європи, дозволить створити ефективну систему кредитування аграрного сектора економіки.

9. Визначення підходів до вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки дозволило розробити механізм консолідації систем Національної асоціації кредитних спілок України і Всеукраїнської асоціації кредитних спілок на основі створення ними єдиної саморегулювальної організації, яку держава могла б уповноважити здійснювати перевірки та пруденційний нагляд за діяльністю спілок (які є членами вказаних систем). Пропонований підхід дозволить вдосконалити та підвищити ефективність механізму державного регулювання та нагляду за спілками на основі запровадження поширеного у міжнародній практиці непрямого нагляду. Це дозволить зробити нагляд за сектором більш ефективним при менших бюджетних витратах. Крім цього, при формуванні нових підходів до вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора слід врахувати низку проблем, передусім, помилковість виключення кредитних спілок з переліку неприбуткових організацій у Податковому кодексі України; неприпустимість встановлення для кредитних спілок нормативних вимог на рівні з комерційними банками; необхідність створення сприятливого інформаційного та законодавчого середовища для започаткування в Україні організації кооперативних банків; потребу в очищенні кредитно-кооперативного сектора національної економіки від псевдо-кредитних спілок.

10. Розробка нової концептуальної моделі організаційної побудови кредитно-кооперативного сектора національної економіки на основі отриманих у дослідженні результатів дозволила сформулювати нове бачення напрямів системного розвитку кредитної кооперації. Крім створення саморегулювальної організації кредитних спілок, на яку буде покладено функцію системного нагляду за їх діяльністю, що є пріоритетним у сучасних умовах, модель включає й інші, не менш важливі, елементи: систему захисту та гарантування вкладів членів кредитних спілок, механізм підтримки ліквідності кредитних спілок у вигляді системи регіональних та центрального кооперативних банків, стабілізаційний фонд, єдине бюро кредитних історій, тренінговий та інформаційний центри тощо. Формування в Україні удосконаленої (на основі світового кооперативного досвіду) національної системи кредитної кооперації дозволить зробити кредитно-кооперативний сектор економіки прозорішим, ефективнішим і фінансово безпечнішим для членів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Клименко В. І. Розвиток кооперативних організацій в Україні: історичний аспект / В. І. Клименко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2011. – № 4 (49). – Ч. II. – С. 353–358.

2. Клименко В. І. Особливості розвитку кооперативних організацій у фінансовому секторі економіки Європейських країн / В. І. Клименко //

Інноваційна економіка. – 2012. – № 8(34). – С. 117–120.

3. Клименко В. І. Соціально-економічний вплив кооперативних організацій в Україні та світі / В. І. Клименко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 1(56). – С. 91–97.

4. Клименко В. І. Забезпечення інноваційного розвитку аграрного сектора національної економіки на основі потенціалу кредитних спілок / В. І. Клименко, К. С. Кібенко // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки». – 2013. – № 4(60). – С. 39–44. *Особистий внесок: досліджено вплив інновацій на діяльність кредитних спілок в аграрному секторі національної економіки.*

5. Клименко В. І. Вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки / В. І. Клименко // Вісник Полтавської державної аграрної академії. Серія «Економічні науки». – 2015. – № 2(11). – С. 134–143.

Статті у наукових періодичних виданнях іноземних держав та виданнях України, що включені до міжнародних наукометричних баз

6. Klimentko V. I. Problems of credit and cooperative sector development in Ukraine / V. I. Klimentko // Збірник наукових праць «Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності». – 2015. – № 2(12). – С. 75–81. Міжнародні наукометричні бази Index Copernicus International S.A., Російський індекс наукового цитування.

Публікації, які додатково відображають наукові результати дисертації

7. Клименко В. І. Проблеми іноземного інвестування підприємств споживчої кооперації / В. І. Клименко // Міжнародний кооперативний рух: історичний досвід і сучасна практика : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., 15–16 квітня 2010 р. – Полтава : РВВ ПУСКУ, 2010. – С. 122–123.

8. Гончаренко В. В. Роль псевдокредитних союзів в українському кооперативному русі / В. В. Гончаренко, В. І. Клименко // Наука и кооперация: проблемы и пути развития : материалы Междунар. науч.-практ. конф. профессорско-преподавательского состава и аспирантов, 12–14 апреля 2011 г. – Белгород : Издательство БУКЭП, 2011. – Ч. 7 – С. 65–71. *Особистий внесок: досліджено вплив псевдоспілок на розвиток кредитно-кооперативного сектора національної економіки.*

9. Клименко В. І. Значення кооперативних банків у Європі / В. І. Клименко // Міжнародний кооперативний рух: генезис та тенденції сучасного розвитку : матеріали Міжн. наук.-практ. конф., 16–17 лютого 2012 р. – Полтава : ПУЕТ, 2012. – С. 214–215.

10. Гончаренко В. В. Проблемы развития кредитных союзов Украины в условиях финансового кризиса / В. В. Гончаренко, В. И. Клименко // Кооперация: история и современность : материалы междунар. науч.-практ.

конф., 12 апреля 2012 г. – Новосибирск : Сибирский университет потребительской кооперации, 2012. – С. 256–260. *Особистий внесок: з'ясовані основні проблеми, що впливають на розвиток кредитних спілок в Україні.*

11. Гончаренко В. В. Кредитные и псевдокредитные союзы в Украине / В. В. Гончаренко, В. И. Клименко // Процессы модернизации в экономике и управлении: методы, модели, инструменты: Сб. ст. Междунар. науч.-практ. конф., Новосибирск, 26–27 апреля 2012 г. – Новосибирск : Сибирский университет потребительской кооперации, 2012. – С. 10–14. *Особистий внесок: визначено основні критерії псевдоспілок.*

12. Пожар А. А. Особливості розвитку кооперативних банків Європи / А. А. Пожар, В. І. Клименко // Бізнес та умови його розвитку: національний та міжнародний дискурси : матер. четвертої міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., 15–17 травня 2013 р. – Донецьк : ДонНУЕТ, 2013. – С. 114–116. *Особистий внесок: досліджено розвиток кооперативних банків Європи у сучасний період.*

13. Клименко В. І. Використання досвіду Німеччини у розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки / В. І. Клименко // Актуальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин: матер. X наук.-практ. конф. молодих вчених, 3 квітня 2015 р. – Харків : ХНУ ім. Каразіна, 2015. – С. 173–175.

14. Klimenko V. The model of creation a self-regulated organization of credit unions in Ukraine / V. Klimenko // Фінансово-кредитна система : вектор розвитку для України : зб. матер. I Міжнар. наук.-практ. конф., 23–25 квітня 2015 р. – Ужгород : ПРАТ «Видавництво «Закарпаття», 2015. – С. 77–79.

15. Клименко В. І. Особливості діяльності кредитних спілок США та можливість використання позитивного досвіду в кредитно-кооперативному секторі України / В. І. Клименко // Парадигмальні зрушення в економічній теорії XXI ст. : матер. III Міжнар. наук.-практ. конф., 15–16 жовтня 2015 р. – К. : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2015. – С. 231–233.

АНОТАЦІЯ

Клименко В. І. Формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством. – Вищий навчальний заклад Укоопспілки «Полтавський університет економіки і торгівлі», Полтава, 2016.

Дисертація присвячена розробці теоретичних засад, а також науково-методичних і практичних рекомендацій стосовно формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки України. У роботі досліджено понятійно-категоріальний апарат кредитно-кооперативних відносин. Виявлено специфіку соціально-економічної природи сучасної кредитної кооперації. Встановлено особливості функціонування моделей кредитно-кооперативного сектора економіки розвинутих країн. Визначено особливості розбудови кредитно-кооперативного сектора економіки України в сучасних умовах.

Розкрито тенденції розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Досліджено фактичний стан сформованості національної системи кредитної кооперації та умови її подальшого розвитку. Виявлено проблеми розвитку кредитно-кооперативного сектора національної економіки, що виникли внаслідок недосконалості державного регулювання. З'ясовано можливості використання зарубіжного досвіду в процесі формування кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Визначено умови вдосконалення державного регулювання кредитно-кооперативного сектора національної економіки. Розроблено модель кредитно-кооперативного сектора національної економіки України.

Ключові слова: кооперація, кооператив, кредитна спілка, псевдокредитна спілка, кредитно-кооперативний сектор національної економіки, саморегулівна організація, кооперативний банк.

АННОТАЦІЯ

Клименко В. И. Формирование кредитно-кооперативного сектора национальной экономики. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.03 – экономика и управление национальным хозяйством. – Высшее учебное заведение Укоопсоюза «Полтавский университет экономики и торговли», Полтава, 2016.

Диссертация посвящена разработке теоретических основ, а также научно-методических и практических рекомендаций по формированию кредитно-кооперативного сектора национальной экономики Украины. В работе конкретизировано понятие кооперация, кооператив, кредитно-кооперативный сектор по определяющему принципу неприбыльности деятельности кооперативов, а также демократичности, самообеспеченности (в том числе специфической сервисной инфраструктурой) и системной однородности. Обнаруженная специфика социально-экономической природы современной кредитной кооперации дала возможность обосновать целесообразность включения в украинское законодательство понятие «кооперативная собственность». Доказана целесообразность использования передовых практик функционирования 1) систем немецкой сельской кредитной кооперации Ф. В. Райффайзена, 2) городской модели народных (кооперативных) банков Г. Шульце-Делич, а также 3) национальной системы кредитных союзов США для организационных изменений в структуре кредитной кооперации Украины.

Определены особенности развития кредитно-кооперативного сектора экономики Украины в современных условиях, для которых характерны появление псевдокредитных союзов и отсутствием кооперативного банка. Анализ тенденций развития кредитно-кооперативного сектора национальной экономики на основании прогнозного ряда показал, что ограничения негативной динамики основных показателей деятельности кредитных союзов возможно. Однако для того, чтобы обеспечить действительное возрождение кредитно-кооперативного сектора экономики Украины динамика названных

показателей должна быть опережающей, а не убывающей. Это может быть осуществлено при условии создания государством благоприятной институциональной среды. Исследовано фактическое состояние сформированности национальной системы кредитной кооперации. Это позволило предложить консолидированную модель национальной системы кредитной кооперации на основе Национальной ассоциации кредитных союзов Украины и Всеукраинской ассоциации кредитных союзов, предусматривающую создание единой саморегулируемой организации. Обнаружены проблемы развития кредитно-кооперативного сектора национальной экономики (отсутствие механизма гарантирования вкладов членов кредитных союзов; недостаточность защиты прав членов кредитных союзов; недостаточно эффективный механизм государственного регулирования кредитно-кооперативной системы; несовершенство системы пруденциального надзора на рынке кредитных учреждений; неудовлетворительное состояние корпоративного управления в кредитных союзах; отсутствие консолидации кредитно-кооперативной системы), возникшие вследствие несовершенства государственного регулирования.

Определены возможности использования зарубежного опыта в процессе формирования кредитно-кооперативного сектора национальной экономики в части совершенствования организационного построения кредитной кооперации Украины на основе создания союза взаимного страхования. Определены условия совершенствования государственного регулирования кредитно-кооперативного сектора национальной экономики которыми являются: исключение кредитных союзов из перечня неприбыльных организаций Налогового кодекса Украины, отмена установления для кредитных союзов нормативных требований на уровне с коммерческими банками, создание благоприятной законодательной среды для возрождения в Украине кооперативных банков, определение мер по очистке кредитно-кооперативного сектора национальной экономики от псевдокредитных союзов. Такой подход позволил выделить наиболее важные направления реформирования государственной регуляторной политики в сфере развития кредитно-кооперативного сектора национальной экономики. Разработана организационная модель кредитно-кооперативного сектора национальной экономики Украины, которая обеспечит его устойчивое экономическое развитие.

Ключевые слова: кооперация, кооператив, кредитный союз, псевдокредитный союз, кредитно-кооперативный сектор национальной экономики, саморегулируемая организация, кооперативный банк.

SUMMARY

Klimenko V. I. Formation of the credit and cooperative sector of the national economy. – Manuscript.

Dissertation for the Candidate of Economics Science in specialty 08.00.03 – Economics and Management of National Economy – Higher Educational Institution

of Ukoopspilka «Poltava University of Economics and Trade», Poltava, 2016.

The thesis is dedicated to theoretical principles, scientific-methodological and practical recommendations development concerning Ukraine's economy credit and cooperative sector formation. The concepts and categories of credit and cooperative relations are investigated. The specificity of modern credit cooperation social and economic nature is found. The peculiarities of credit and cooperative sector models of functioning in developed countries are determined. The main features of Ukraine's economy credit and cooperative sector in modern development conditions are defined. The main trends of national economy credit and cooperative sector development are disclosed. The actual conditions of national credit cooperation system and prospects for its further development are investigated. The problems of national economy credit and cooperative sector, caused by imperfections of government regulation, are identified. The possibilities of foreign experience using during the national economy credit and cooperative sector formation process are found. The terms of national economy government regulation of credit and cooperative sector improving are defined. The model of Ukraine's national economy credit and cooperative sector is created.

Keywords: cooperation, cooperative, credit union, pseudo credit union, national economy credit and cooperative sector, self-regulated organization of credit unions, cooperative bank.